

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В.Н. КАРАЗІНА

КОЛЕСНІК ГАЛИНА РОСТИСЛАВІВНА

УДК [343.121.4:343.122]:343.1

ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ НАГЛЯДУ І КОНТРОЛЮ У
ДОСУДОВОМУ РОЗСЛІДУВАННІ

12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза;
оперативно-розшукова діяльність

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Харків – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник:

доктор юридичних наук, професор
Даньшин Максим Валерійович,
Харківський національний університет
імені В.Н. Каразіна, професор кафедри
кримінально-правових дисциплін юридичного
факультету.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор
Юхно Олександр Олександрович,
Харківський національний університет
внутрішніх справ, завідувач кафедри
кримінального процесу та організації
досудового слідства;

кандидат юридичних наук, доцент,
Заслужений юрист України,
Маринів Володимир Іванович,
Національний юридичний університет імені
Ярослава Мудрого, професор кафедри
кримінального процесу.

Захист відбудеться «9» лютого 2018 р. о «13» годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 64.051.30 у Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна за адресою: 61022, м. Харків, майдан Свободи, 6, ауд. 431.

З дисертацією можна ознайомитись у Центральній науковій бібліотеці Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна за адресою: 61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.

Автореферат розісланий «5» січня 2018 р.

Учений секретар

спеціалізованої вченої ради

Д. С. Слінько

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. З прийняттям нового Кримінального процесуального кодексу України 2012 року (далі – КПК України) вітчизняний законодавець, утверджуючи принципи верховенства права і законності під час проведення досудового розслідування кримінальних правопорушень сформував у досудовій стадії кримінального провадження – досудовому розслідуванні нову державну наглядово-контрольну систему, кожна ланка якої реалізує закріплені Конституцією України та іншими Законами України специфічні кримінальні процесуальні функції: прокурорський нагляд, відомчий контроль, судовий контроль, а також визначив носіїв цих функцій: прокурора, керівника органу досудового розслідування, слідчого суддю. Перша із означених функцій спрямована на забезпечення точного і неухильного виконання законів слідчими, які безпосередньо розслідують кримінальні правопорушення, друга – на досягнення стабільного і ефективного розслідування кожного кримінального правопорушення, а третя – на недопущення безпідставного обмеження прав і свобод учасників кримінального провадження державними органами, діючими у досудовій його стадії.

Проте нова наглядово-контрольна система досудової стадії кримінального провадження ще не є досконалою ні в організаційному, ні в правовому, ні в функціональному аспектах, що негативно позначається на її кінцевих результатах роботи – основні права і свободи учасників досудового розслідування не завжди захищаються повністю, а якість досудового розслідування кримінальних правопорушень ще не відповідає сучасним вимогам.

Різні аспекти, пов'язані з функціональним призначенням наглядової і контрольних видів діяльності у досудовому розслідуванні, досліджувалися такими вченими – правознавцями як: Ю. П. Аленін, С. А. Альперт, О. В. Баулін, О. М. Бандурка, В. С. Бабкова, В. Д. Бринцев, Ю. М. Грошевий, В. М. Гаращук, В. Г. Гончаренко, І. В. Глов'юк, В. С. Зеленецький, Г. К. Кожевников, Н. С. Карпов, О. В. Капліна, Д. Ю. Кавун, О. П. Кучинська, М. В. Косюта, О. М. Литвак, А. В. Лапкін, Л. М. Лобойко, В. Т. Маляренко, М. М. Михеєнко, О. Р. Михайленко, В. Т. Нор, І. Л. Петрухін, В. П. Півненко, Д. П. Письменний, М. А. Погорецький, В. М. Савицький, М. С. Строгович, М. В. Руденко, В. М. Тertiшник, О. М. Толочко, А. Р. Туманянц, В. П. Шибіко, О. Г. Шило, М. Є. Шумило, В. М. Юрчишин, О. Г. Яновська та інші.

У той же час накопичені кримінальні процесуальні знання з функціонального призначення наглядової і контрольних видів діяльності у досудовій стадії кримінального провадження ще не є систематизованими і не представляють собою цілісної науково обґрунтованої концепції ні в частині кримінального процесуального порядку їх реалізації, ні щодо визначення основних шляхів їх подальшого удосконалення.

Отже, з прийняттям КПК України 2012 року та нових Законів України «Про прокуратуру» (2014 р.) та «Про судоустрій і статус суддів» (2016 р.) вказана проблема набула особливої актуальності і вимагає проведення окремого наукового дослідження на монографічному рівні. Саме цим обумовлені актуальність теми та її вибір для проведення дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тему дисертації визначено відповідно до комплексної наукової програми «Основні напрямки реформування законодавства України у контексті Європейської інтеграції» (номер державної реєстрації 0104U004048), Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», затвердженої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015, наказу МВС України від 16 березня 2015 р. № 275 «Про затвердження Переліку пріоритетних напрямків наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015–2019 років». Дисертаційну роботу виконано у межах науково-дослідної теми кафедри кримінально-правових дисциплін юридичного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна «Комплексні дослідження проблем злочинності та окремих видів злочинів на основі верховенства права» (номер державної реєстрації 0116U000916). Тему дисертації затверджено вченою радою юридичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна 19 травня 2016 року (протокол № 11).

Мета і задачі дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає в тому, щоб на основі аналізу чинного законодавства, практики його застосування та глибокого вивчення наукових праць здійснити теоретичне осмислення місця і ролі наглядової та контрольних функцій у досудовому розслідуванні, визначити основні проблеми, пов'язані з їх реалізацією, а також окреслити напрямки їх подальшого наукового та законодавчого вдосконалення.

Для досягнення зазначеної мети в дисертації було поставлено такі основні завдання:

- визначити сутність та місце досудового розслідування у сучасному кримінальному провадженні;
- розкрити роль принципів верховенства права і законності у забезпеченні всебічного, повного і неупередженого досудового розслідування кримінальних правопорушень та захисту прав учасників кримінального провадження;
- з'ясувати зміст і призначення наглядової та контрольних функцій, що виконуються у досудовому розслідуванні, надати загальну характеристику їх носіям;
- висвітлити основні процесуальні форми прокурорського нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування кримінальних правопорушень;

- визначити особливості реалізації відомчої контрольної функції керівником органу досудового розслідування;
- охарактеризувати процесуальний порядок реалізації судово-контрольної діяльності слідчим суддею;
- виявити недоліки у правовому регулюванні прокурорського нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування кримінальних правопорушень;
- визначити шляхи підвищення ефективності організаційно-управлінської діяльності керівника органу досудового розслідування;
- обґрунтувати необхідність зміцнення процесуального статусу слідчого судді;
- сформулювати з урахуванням оновленого кримінального процесуального законодавства конкретні науково обґрунтовані висновки і пропозиції щодо подальшого теоретичного і законодавчого удосконалення наглядового і контрольних видів діяльності у досудовому розслідуванні.

Об'єктом дослідження є сучасні правовідносини, що виникають у досудовому розслідуванні у зв'язку з реалізацією кримінальних процесуальних функцій прокурорського нагляду, відомчого та судового контролю.

Предметом дослідження є кримінальні процесуальні функції прокурорського нагляду, відомчого та судового контролю, що виконуються у досудовому розслідуванні, їх носії, призначення, форми і порядок реалізації.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети й забезпечення об'єктивності отриманих результатів дослідження обрано комплекс сучасних загальнонаукових і спеціальних методів, якими оперують у правовій науці. Всі методи визначено, виходячи з поставлених цілей і завдань та з урахуванням специфіки об'єкта і предмета дослідження. З використанням *діалектичного* методу пізнання розглянуто функціональні аспекти наглядової і контрольної діяльності у досудовому розслідуванні у їх розвитку від виникнення до сучасного етапу. Із використанням *системно-структурного* методу досліджено систему сучасного кримінального провадження та місце і роль досудового розслідування у ньому, а також функціональне призначення прокурорського нагляду, відомчого і судового контролю у досудовій стадії кримінального провадження (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3). *Системно-функціональний* метод використовувався при розкритті порядку реалізації: прокурором – наглядової функції за додержанням законів під час проведення досудового розслідування кримінальних правопорушень; керівником органу досудового розслідування – функції відомчого контролю за діяльністю підпорядкованих слідчих; слідчим суддею – функції судового контролю за недопущенням незаконного обмеження прав учасників кримінального провадження владними суб'єктами досудового розслідування – слідчим і прокурором (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3). Методи *сходження від абстрактного до конкретного* та *логіко-семантичний метод* дозволити надати авторські визначення поняттям «прокурорський нагляд у досудовому розслідуванні»,

«відомчий контроль у досудовому розслідуванні», «судовий контроль у досудовому розслідуванні» (підрозділ 1.3), позаяк ці поняття не визначено в КПК України і вони неоднозначно тлумачаться у наукових джерелах. *Формально-логічний* метод використовувався під час аналізу чинного законодавства, яким регламентовані наглядовий і контрольні види діяльності у досудовому розслідуванні, а також теоретичних положень, що стосуються цих видів кримінальної процесуальної діяльності (підрозділи 1.3, 2.1, 2.2, 2.3). *Формально-юридичний* метод активно використовувався при розробленні конкретних пропозицій щодо внесення змін і доповнень до КПК України, які сформульовані у висновках до розділів 1, 2, 3. За допомогою *соціологічного* та *статистичного* методів вивчалися матеріали анкетного опитування прокурорів, керівників органів досудового розслідування і слідчих суддів. У дослідженні використано також низку інших загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання. Усі ці методи дослідження використано у взаємозв'язку та взаємозалежності, що забезпечило повноту розкриття теми і достовірність отримання наукових результатів.

Теоретичним підґрунтям дисертації є наукові праці вітчизняних і зарубіжних фахівців з теорії держави і права, соціології, кримінального та кримінального процесуального права, теорії управління, адміністративного, конституційного, міжнародного права, інших галузевих правових наук.

Нормативну базу дослідження становлять: Конституція України, міжнародно-правові норми, кримінальне процесуальне та інше галузеве законодавство, статусні Закони України: «Про судоустрій і статус суддів»; «Про прокуратуру»; «Про Національне антикорупційне бюро України»; «Про Національну поліцію», «Про Державне бюро розслідування», рішення Конституційного Суду України та Європейського Суду з прав людини, а також підзаконні нормативно-правові акти, що пов'язані з регламентацією кримінальної процесуальної діяльності.

Емпіричну базу дослідження утворюють: офіційно опубліковані матеріали практики діяльності судів та органів прокуратури, статистичні матеріали, довідкові видання, результати опитування 140 респондентів (60 прокурорів, 60 керівників органів досудового розслідування, 20 слідчих суддів).

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що після внесених новим КПК України (2012 р.) суттєвих змін до наглядово-контрольної системи, діючої у досудовому розслідуванні, ця дисертація є першим комплексним дослідженням проблем функціонального призначення як прокурорського нагляду, так і відомчого та судового контролю, що здійснюються під час проведення досудового розслідування кримінальних правопорушень. Дисертант сформулював низку положень, висновків і пропозицій, нових у концептуальному сенсі та важливих для прокурорської, слідчої та судової практики. Основними з них, що стали підсумком роботи, обумовлюють її наукову новизну та виносяться на захист, є такі:

Уперше:

- на базі конституційних принципів верховенства права і законності наведено авторське визначення таких кримінальних процесуальних понять: «прокурорський нагляд у досудовому розслідуванні», «відомчий контроль у досудовому розслідуванні», «судовий контроль у досудовому розслідуванні» та розкрито співвідношення між ними;

- визначено функціональне призначення наглядово-контрольних органів досудового розслідування як обов’язкової частини цієї стадії кримінального провадження;

- з огляду на прийняття нового законодавства, за яким наглядова і контрольна діяльність у досудовому розслідуванні зазнала суттєвих змін (зокрема, включенням до неї нового владного суб’єкта – слідчого судді): КПК України (2012 р.); Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» (2014 р.); Закону України «Про Національну поліцію» (2015 р.); Закону України «Про судоустрій і статус суддів» (2016 р.), Закону України «Про національне бюро розслідування» (2017р.), проаналізовано функціональні аспекти зазначених видів діяльності, виявлено суттєві прогалини в їх правовому регулюванні та розроблено конкретні пропозиції щодо подальшого законодавчого удосконалення;

- за результатами аналізу законодавчих новел підготовлено пропозиції про внесення змін і доповнень до чинного КПК України з метою вдосконалення процесуального статусу слідчого судді та регламентації процесуального порядку проведення ним судово-контрольних проваджень;

- доведено потребу щодо утворення у судовій системі України самостійної підсистеми для виконання виключно судово-контрольної функції з обов’язковим формуванням у цій підсистемі ще й судів другої інстанції.

Удосконалено:

- розуміння того, що прокурорський нагляд, відомчий і судовий контроль у досудовому розслідуванні – це специфічні види кримінальної процесуальної діяльності, спрямовані на забезпечення всебічного, повного і неупередженого розслідування кримінальних правопорушень слідчими та виключення при цьому будь-яких порушень прав фізичних осіб, залучених чи допущених до кримінального провадження;

- наукові підходи щодо необхідності обов’язкового врахування прокурором і слідчим у клопотанні про обрання до підозрюваного, обвинуваченого запобіжного заходу чи його наступну зміну або скасування, а слідчим суддею під час вирішення цих питань по суті, правової позиції жертви кримінального правопорушення (потерпілого) з обов’язковим наданням йому права брати активну особисту участь у судово-контрольному провадженні;

- рекомендації вчених щодо необхідності подальшого, більш чіткого розподілу повноважень між владними об’єктами досудового розслідування, які виконують наглядову і контрольні функції;

- точку зору вчених щодо необхідності доповнення завдань кримінального провадження завданнями, пов'язаними з розкриттям кримінальних правопорушень та пріоритетністю захисту прав жертви кримінального правопорушення (потерпілого).

Набули подальшого розвитку:

- визначення процесуального статусу прокурора, керівника органу досудового розслідування, слідчого судді, які діють у досудовій стадії кримінального провадження;

- наукове розуміння наглядової і контрольних видів діяльності у досудовому розслідуванні як явища, що узагальнює у собі як інституційні, так і нормативно-функціональні ознаки;

- теоретичні надбання щодо визначення наглядово-контрольних органів досудового розслідування як цілісної сукупності спеціалізованих державних органів різних гілок влади, головним призначенням яких є забезпечення виконання вимог принципів верховенства права і законності під час проведення досудового розслідування кримінальних правопорушень;

- позиція вчених і практичних працівників правоохоронних органів щодо необхідності відновлення безпідставно ліквідованої законодавцем досудової стадії кримінального правопорушення під назвою «порушення кримінальної справи», бо без попереднього встановлення підстав (ознак кримінального правопорушення) розпочинати досудове розслідування неприпустимо.

По кожному із висловлених концептуальних положень дисертації внесено пропозиції щодо їх закріплення у чинному кримінальному процесуальному законодавстві.

Практичне значення одержаних результатів. Дисертація має науково-теоретичне та практичне значення. Напрацьовані результати дослідження можуть бути використані:

- у науково-дослідній сфері – під час здійснення подальшої наукової розробки питань наглядової і контрольних видів діяльності у досконалому розслідуванні;

- у нормотворенні – для вдосконалення нормативного врегулювання прокурорсько-наглядової та відомчої і судової контрольних видів діяльності у досудовій стадії кримінального провадження;

- у правозастосовній практиці – для підвищення ефективності прокурорсько-наглядової та відомчої і судової контрольних видів діяльності у досудовому розслідуванні;

- у навчальному процесі – під час проведення лекційних курсів і практичних занять зі студентами вищих юридичних навчальних закладів освіти з таких дисциплін як «Кримінальний процес України»; «Організація судових і правоохоронних органів»; «Судове право»; «Прокуратура України»; «Органи досудового розслідування України». Одержані результати дослідження також можуть бути використані при підготовці підручників, навчальних посібників, навчально-методичних матеріалів (акт впровадження

у навчальний процес юридичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна від 11 вересня 2017 року).

Особистий внесок здобувача. Усі сформульовані положення та висновки обґрунтовано на підставі власних досліджень. Для одержання наукових результатів автор проаналізував і критично осмислив низку нормативних джерел, наукових досліджень, слідчу практику, обґрунтував теоретичні положення і запропонував практичні рекомендації, спрямовані на визначення функціонального призначення нагляду і контролю у досудовому розслідуванні. Власні теоретичні розробки здобувача у наукових працях, опублікованих у співавторстві, становлять не менше 50 %. Дисертація є самостійним науковим дослідженням автора.

Апробація результатів дослідження. Основні положення, висновки і пропозиції дисертаційної роботи розглядалися й обговорювалися на засіданнях кафедри кримінально-правових дисциплін юридичного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, а також були оприлюднені на таких науково-теоретичних і науково-практичних конференціях: VIII Науковий круглий стіл молодих учених, аспірантів та магістрів «Верховенство права – основоположний принцип правової держави» (м. Харків, 16 грудня 2016 р.), XIII Міжнародна конференція молодих учених та студентів «Від громадянського суспільства – до правової держави» (м. Харків, 27 квітня 2017 р.), Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні питання правової теорії та юридичної практики» (м. Одеса, України, 11-12 серпня 2017 р.).

Публікації. Основні теоретичні висновки і практичні рекомендації, що містяться у дисертації, відображено у 10 наукових публікаціях за темою дослідження: 7 статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях (у тому числі одна в іноземному науковому виданні та одна у співавторстві), а також 3 тезах доповідей і наукових повідомлень на наукових конференціях.

Структура роботи зумовлена метою, завданнями, предметом і логікою дослідження. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що включають дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (294 найменувань) та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 224 сторінки, з них 171 сторінка основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, вказано зв'язок роботи з науковими програмами, визначено мету і задачі дослідження, а, виходячи з них, – об'єкт і предмет дослідження, його методи, охарактеризована методологічна, теоретична та емпірична бази, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, подано відомості про публікації, структуру та обсяг дисертації.

Розділ 1 «Концептуальні основи нагляду і контролю у досудовому розслідуванні» складається з трьох підрозділів:

У підрозділі 1.1 «Сучасне кримінальне провадження і місце досудового розслідування у ньому» розкрито сутність кримінального провадження як найскладнішого виду державно-правової діяльності, обумовленого нагальною необхідністю боротьби з найтяжчими порушеннями законів – кримінальними проступками і злочинами специфічними кримінальними процесуальними засобами. Обґрунтовано обов’язкову наявність у кримінальному провадженні його досудової стадії – досудового розслідування, призначеної для проведення глибокого матеріально-пошукового дослідження всіх обставин вчиненого кримінального правопорушення з метою забезпечення суду достовірною доказовою базою, необхідною для здійснення законного і справедливого правосуддя.

Доведено недосконалість деяких новацій КПК України 2012 року, якими суттєво обмежено процесуальну самостійність і незалежність ключового владного суб’єкта досудового розслідування – слідчого при реалізації ним своїх повноважень, а також безпідставне віднесення слідчого до сторони обвинувачення.

У підрозділі 1.2 «Роль принципів верховенства права і законності у забезпеченні досудового розслідування та прав його учасників» зроблено висновок про те, що у досудовому розслідуванні (як і в кримінальному провадженні в цілому) визначальна роль належить неухильному виконанню усіх вимог загальноправових (і процесуальних) принципів верховенства права та законності. Забезпечення вимог першого з них покладається на гаранта невід’ємних (природних) прав особи – слідчого суддю, а забезпечення другого – на гаранта публічного інтересу у досудовому розслідуванні – прокурора.

При розкритті співвідношення між принципами верховенства права і законності наголошується на їх самостійному процесуальному призначенні, що унеможливорює підпорядкування одного принципу іншому і спростовує деструктивну позицію багатьох народних депутатів України і вчених-правознавців про похідний характер законності від принципу верховенства права, що може завдати судовому контролю і прокурорському нагляду у досудовому розслідуванні суттєвої шкоди.

У підрозділі 1.3 «Призначення і загальна характеристика наглядової і контрольних видів діяльності у досудовому розслідуванні» доведено, що відсутність у законодавця чітких концептуальних уявлень щодо сутності запроваджених ним у досудове розслідування таких видів кримінальної процесуальної діяльності як: прокурорський нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування кримінальних правопорушень; відомчий контроль за діяльністю слідчих; судовий контроль за недопущенням обмежень конституційних прав особи з боку слідчого і прокурора, не дозволила йому (законодавцеві) уникнути суттєвих недоліків у регламентації їх функціонування, про що свідчить динаміка змін і доповнень, які постійно вносяться до КПК України 2012 року. З урахуванням цього, дисертант надав своє авторське визначення поняттям: «прокурорський

нагляд у досудовому розслідуванні»; «відомчий контроль у досудовому розслідуванні», «судовий контроль у досудовому розслідуванні», які продовжують залишатися нерозкритими ні в законах, ні в КПК України.

З позиції дії конституційного принципу розподілу влади у кримінальному провадженні досліджено функціональне призначення наглядового і контрольних видів діяльності у досудовому розслідуванні, історію зародження і розвитку кожного з них. Доведено, що процесуальні дії і рішення прокурора, керівника органу досудового розслідування і слідчого судді відображають функціональне призначення кожного з них і незалежний, самостійний характер їх діяльності. Предметом прокурорського нагляду є забезпечення прокурором законності всіх дій і рішень слідчого та дій інших учасників досудового розслідування, предметом відомчого контролю – забезпечення керівником органу досудового розслідування своєчасного і якісного розслідування підпорядкованими йому слідчими кримінальних правопорушень, а предметом судового контролю – недопущення слідчим суддею порушень конституційних прав учасників досудового розслідування з боку слідчого і прокурора. Наголошується на нагальній необхідності законодавчого врегулювання форм взаємодії між наглядово-контрольними органами досудового розслідування, що позитивно позначиться на результатах їх діяльності. На це вказують 68 % опитаних прокурорів, керівників органів досудового розслідування і слідчих суддів.

Розділ 2 «Кримінальний процесуальний порядок реалізації наглядової і контрольних функцій у досудовому розслідуванні» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 *«Основні процесуальні форми здійснення прокурором функції нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування кримінальних правопорушень»* основна увага акцентується на тому, що законодавець України при визначенні процесуального статусу прокурора у досудовому розслідуванні поклав на нього обов'язок зі здійснення лише нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням, тобто зосередив його наглядові повноваження на забезпеченні законності в діяльності органів, які безпосередньо розслідують кримінальні правопорушення. Здійснення ж нагляду за додержанням законів іншими учасниками кримінального провадження: підозрюваним, обвинуваченим, потерпілим, цивільним позивачем, цивільним відповідачем, свідком, перекладачем, спеціалістом, експертом тощо, які теж нерідко порушують вимоги законів, на наглядаючого прокурора ст. 36 КПК України 2012 року не покладає, що є суттєвою прогалиною кримінального процесуального законодавства. Дисертант пропонує внести до означеної статті КПК України доповнення такого змісту: «прокурор здійснюєгляд за виконанням законів органами досудового розслідування у формі процесуального керівництва, а за виконанням законів усіма іншими учасниками досудового розслідування, залученими чи допущеними до

кримінального провадження, – у спостережно-відслідковуючій формі». Це свідчитиме про те, що прокурорський нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування охоплює всю кримінальну процесуальну діяльність стадії досудового розслідування і реалізується прокурором у двох самостійних процесуальних формах, залежно від характеру і направленості процесуальної діяльності його (досудового розслідування) суб'єктів (органів) та учасників.

Розкрито зміст кожної із означених форм прокурорського нагляду, окреслені його завдання, проаналізовані процесуальні повноваження прокурора, запропоновано надати прокурору право особисто проводити окремі негласні слідчі (розшукові) дії, позаяк він несе повну відповідальність за результати проведення таких дій слідчими.

У підрозділі 2.2 *«Порядок реалізації контрольної функції керівником органу досудового розслідування»* аналізуються зміст і направленість внутрішньої відомчої контрольної функції, що виконується під час проведення досудового розслідування кримінальних правопорушень керівником органу досудового розслідування за підпорядкованими йому слідчими. Розкриваються повноваження означеного керівника, порядок їх реалізації та підкреслюється, що всі вони (повноваження) спрямовані у виключно організаційно-управлінському напрямі і без додаткової їх регламентації відомчими підзаконними актами цей вид керівництва у досудовому розслідуванні унеможлиблюється. Послідовно розкрито: історію зародження і розвитку цього контролю; засоби, за допомогою яких забезпечується правильний перебіг і якісні результати розслідування кримінальних правопорушень; цільова направленість організаційно-управлінських і процесуально-організаційних повноважень. Підкреслено відсутність у керівного органу досудового розслідування процесуальних прав владно-розпорядчого характеру, які були йому надані чинним раніше КПК України 1960 року.

Наведені положення окремих відомчих підзаконних актів, якими керівник органу досудового розслідування наділяється повноваженнями, що суперечать законодавчим вимогам і потребують виправлення. Пропонується наділити вищих керівників органів досудового розслідування правом змінювати та скасовувати неправильні і незаконні організаційно-управлінські рішення нижчих керівників органів досудового розслідування.

У підрозділі 2.3 *«Особливості здійснення судово-контрольної функції слідчим суддею у досудовому розслідуванні»* розглянуто історію зародження і розвитку судового контролю у досудовому розслідуванні, досліджено основні повноваження слідчого судді, що визначені чинним КПК України, та порядок їх реалізації, з'ясовано суттєві відмінності цих повноважень від повноважень наглядаючого прокурора. Пропонується виключити із дозвільної форми судово-контрольної діяльності самостійне (особисте) застосування слідчим суддею заходів забезпечення кримінального провадження, оскільки ним ніякого дозволу ні слідчому, ні прокурору на

прийняття таких рішень не надається. Наголошується на необхідності зміцнення процесуального статусу слідчого судді та визначення форм його взаємодії з прокурором у сфері забезпечення прав учасників кримінального провадження. Підкреслюється, що судовий контроль не лише забезпечує права людини, а й посилює змагальні засади у досудовому розслідуванні, що робить цю стадію кримінального провадження більш ефективною. Наголошується, що при внесенні змін і доповнень до КПК України межі судового контролю у досудовому розслідуванні не слід більше розширювати, бо це може зруйнувати кримінальне провадження, побудовано на стадійно-ревізійних засадах.

Розділ 3 «Основні напрямки подальшого вдосконалення наглядової і контрольних функцій у досудовому розслідуванні» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 3.1 «Необхідність законодавчого визначення місця нагляду за додержанням законів у системі інших функцій прокурора, що виконуються ним у досудовому розслідуванні» послідовно визначається увесь спектр кримінальних процесуальних функцій, які виконуються прокурором під час проведення досудового розслідування кримінальних правопорушень поряд з його наглядовою функцією за додержанням законів. Констатується, що на момент прийняття КПК України 2012 року у законодавця та юридичній науці ще не сформувалося чіткої позиції щодо кількості і характеру цих функцій. На підставі аналізу наукових праць та норм КПК України робиться висновок, що прокурор у досудовому розслідуванні виконує наглядову, обвинувальну, правозахисну, запобіжну і координаційну функції, які не є рівнозначними. Доводиться, що основною (провідною, визначальною) серед них є наглядова функція за додержанням законів, оскільки вона здійснює вплив на реалізацію усіх інших функцій прокурора. Всі інші функції впливають із наглядової, обумовлені нею і залежать від її результатів. Дисертант підкреслює, що проблеми пов'язані з функціональною діяльністю прокурора у досудовому розслідуванні, є надзвичайно актуальними і вимагають свого вирішення як на теоретичному, так і на законодавчому рівнях.

Обґрунтовується, що використання прокурором у наглядовій діяльності таких наданих йому чинним КПК України реквізитів як «погодження» (стосовно окремих слідчих (розшукових) дій) та «затвердження» (стосовно окремих слідчих (розшукових) рішень) спотворює прокурорський нагляд, бо у побудованій на дозвільно-правових нормах кримінальній процесуальній діяльності використання спрощених рішень (реквізитів), запозичених із організаційно-управлінських документів органів виконавчої влади, є неприпустимим. У доказовому плані такі квазірішення прокурора можуть бути визнані Європейським судом з прав людини нелегітимними (недопустимими) у зв'язку з грубим порушенням вимог ч. 3 ст. 110 КПК України і нечітко сформульованою позицією прокурора як по встановленій законом процедурі, так і по формі.

Прокурора необхідно позбавити права і на реалізацію неприпустимої йому функції вирішення справи, яку він виконує при закритті кримінальних проваджень у випадках, визначених ч. 1 ст. 284 КПК України, бо виконання цієї функції – виключна компетенція органів судової влади.

У підрозділі 3.2 *«Шляхи підвищення ефективності відомчої контрольної діяльності у досудовому розслідуванні»* дисертант відзначає, що рівень правового забезпечення контрольної діяльності керівника органу досудового розслідування є недостатнім і це негативно позначається на результатах роботи підпорядкованих йому слідчих. Ні в КПК України, ні в відомчих підзаконних актах не звертається уваги цих керівників на тісний зв'язок їхньої організаційно-управлінської діяльності з методичними та тактичними аспектами роботи слідчих під час розслідування ними кримінальних правопорушень, тобто комплексному використанні напрацювань криміналістики і науки управління. Не закріплено і такий предметний принцип як забезпечення спеціалізації слідчих. Не визначено жодного управлінського повноваження керівника органу досудового розслідування, не закріплено форм контрольних дій за виконанням слідчими його організаційних рішень.

Ускладнює роботу керівників органів досудового розслідування відсутність нормативного врегулювання діяльності сформованої ним слідчої групи, механізму розрахунку штатної чисельності слідчого підрозділу, невизначеність процесуального статусу таких формувань як слідчо-оперативна група та міжвідомча слідчо-оперативна група, відсутність спеціальної літератури з організації власної роботи як самого керівника органу досудового розслідування, так і з самоорганізації роботи слідчих.

У підрозділі 3.3 *«Посилення нормативного врегулювання судово-контрольної діяльності у досудовому розслідуванні»* відзначається, що законодавцеві України при запровадженні до досудового розслідування судового контролю не вдалося чітко і однозначно визначити процесуальне положення слідчого судді. Недосконалою є й організаційна побудова цього процесуального інституту. Дисертант наголошує на необхідності побудови цього кримінального процесуального інституту виключно на автономній організаційно-структурній побудові у межах судової системи України. З метою зміцнення процесуального статусу слідчого судді пропонується розробити і прийняти спеціальний Закон України «Про слідчих суддів». На необхідності такої організаційної побудови інституту слідчих суддів наполягають і 47% опитаних прокурорів, керівників органів досудового розслідування і слідчих суддів.

Правозахисну діяльність слідчого судді необхідно переорієнтувати на пріоритетне забезпечення невід'ємних природних прав об'єкта кримінально-правової охорони – потерпілого, а не писаних прав об'єкта кримінально-правового впливу – підозрюваного, обвинуваченого, як це має місце за КПК України 2012 року. Захисна функція потерпілого в КПК України навіть не згадується. В той же час, захисній функції підозрюваного, обвинуваченого

надано статусу загальнопроцесуального, основоположного характеру. Слідчий суддя вирішує питання про застосування до підозрюваного, обвинуваченого запобіжного заходу навіть без участі жертви кримінального правопорушення – потерпілого, хоч кримінально-правовий конфлікт є двостороннім: правопорушник – жертва кримінального правопорушення. Такого положення у змагальному процесі не повинно бути, бо подібний судовий захист прав учасників процесу не можна вважати повноцінним, а прийняте слідчим суддею правозахисне рішення – легітимним.

Усі норми, якими регламентується діяльність слідчого судді, пропонується зосередити в окремій главі КПК України, а процедуру проведення судово-контрольних проваджень детально відрегламентувати так само, як деталізовані провадження у судах першої, апеляційної і касаційної інстанцій.

Аналіз проведеного дослідження свідчить про те, що суттєвого законодавчого зміцнення вимагають як інстанційні, так і статусні та функціональні основи судового контролю у досудовій стадії кримінального провадження.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано вирішення наукового завдання, що полягає у визначенні функціонального призначення наглядової і контрольної діяльності у досудовому розслідуванні, а також розкрито процесуальний порядок їх реалізації та окреслено основні напрямки подальшого законодавчого удосконалення. Проведене дослідження дозволяє зробити такі висновки і пропозиції, які мають певний ступінь новизни:

1. У зв'язку з відсутністю в КПК України та інших законодавчих актах визначення понять «прокурорський нагляд у досудовому розслідуванні», «відомчий контроль у досудовому розслідуванні», «судовий контроль у досудовому розслідуванні», ці терміни вітчизняним законодавцем можуть бути викладені у такій формі:

- «прокурорський нагляд у досудовому розслідуванні – це одна з основних зовнішніх функцій органів прокуратури, що виконується уповноваженими нею посадовими особами – прокурорами на професійній основі шляхом здійснення безперервного, гласного відслідковування за точним і неухильним виконанням органами досудового розслідування та іншими учасниками досудової стадії кримінального провадження усіх вимог закону при проведенні кожної процесуальної дії та прийнятті кожного процесуального рішення з метою забезпечення всебічного, повного і неупередженого розслідування кримінального правопорушення і недопущення порушень прав людини при цьому»;

- «відомчий контроль у досудовому розслідуванні – це додаткова внутрішня функція конкретного органу досудового розслідування, що

виконується уповноваженими ним посадовими особами – керівниками слідчих підорганів відповідного рівня на професійній основі, які в умовах значного обсягу слідчої діяльності та ускладненості її новими видами кримінальних правопорушень і новими способами їх вчинення шляхом, реалізації організаційно-управлінських і організаційно-процесуальних повноважень забезпечують мобілізацію зусиль підпорядкованого персоналу слідчих на підвищення інтенсифікації, результативності та якості слідчої роботи»;

- «судовий контроль у досудовому розслідуванні – це додаткова, зовнішня функція судових органів, що виконується уповноваженими ними посадовими особами – слідчими суддями на професійній основі шляхом проведення визначених законом судово-перевірочних процедур (судово-контрольних проваджень) з метою забезпечення першочергового захисту прав потерпілого та інших учасників цієї стадії кримінального провадження, а також недопущення незаконного обмеження прав підозрюваного, обвинуваченого органами досудового розслідування і прокурором».

2. Функціональне призначення прокурорського нагляду, відомчого і судового контролю у досудовому розслідуванні законодавець України може визначити у такій редакції: «прокурорський нагляд, відомчий і судовий контроль у досудовому розслідуванні – це самостійні види (напрямки) кримінальної процесуальної діяльності, реалізацією яких забезпечується виконання всіх вимог принципів верховенства права і законності під час проведення досудового розслідування кримінальних правопорушень».

3. Використаний частиною 2 статті 36 КПК України термін «нагляд за додержанням законів» не є точним, оскільки юридична відповідальність за точне додержання законів взагалі не може наступати. Така відповідальність настає лише у випадку невиконання вимог закону чи виконання їх з грубими порушеннями законодавчих приписів. У зв'язку з цим, термін «нагляд за додержанням законів» необхідно замінити терміном «нагляд за виконанням законів».

4. Частину 2 статті 36 КПК України необхідно доповнити положенням про те, що наглядаючий прокурор уповноважений здійснювати нагляд за виконанням законів не лише органами досудового розслідування, а й усіма іншими учасниками, залученими чи допущеними до досудової стадії кримінального провадження, а також надати прокурору право на внесення змін і доповнень до постанов слідчих, прийнятих ними при проведенні досудового розслідування кримінальних правопорушень та прийняття власного рішення (постанови) замість скасованих ним рішень (постанов) слідчих.

5. Запровадження законодавцем до сфери кримінальної процесуальної діяльності, яка будується виключно на дозвільно-правових нормах, таких спрощених організаційно-управлінських квазірішень (реквізитів) як «згода» та «затвердження», спотворює цей специфічний вид державно-правової діяльності, де всі, без будь-якого винятку, процесуальні рішення повинні

оформлюватися виключно шляхом складання постанов (слідчі, прокурори) чи ухвал (слідчі судді). Існує ще й загроза того, що використання означених квазірішень (реквізитів) владного суб'єкта однієї гілки влади на процесуальних документах, складених владним суб'єктом іншої гілки влади, може бути визнане Європейським судом з прав людини недопустимим у доказовому сенсі з усіма витікаючими з цього наслідками. Складання одного процесуального рішення двома владними суб'єктами досудового розслідування, що представляють у кримінальному провадженні різні гілки державної влади, і наділені різними повноваженнями ще й створює характер процесуальних правовідносин між ними, що ставить під сумнів легітимність такого документа.

6. Необхідно якнайшвидше прийняти слідчоустрійний Закон України «Про досудове розслідування», в якому також чітко врегулювати всі питання, пов'язані з організаційно-управлінською та організаційно-процесуальною діяльністю керівників органів досудового розслідування різних ланок.

7. Зобов'язати керівника органу досудового розслідування при виконанні контрольних повноважень враховувати «стикові» положення науки управління і криміналістики, що сприятиме активному комплексному використанню їх рекомендацій у практичній діяльності слідчих.

8. Виходячи з того, що прокурорський нагляд не розповсюджується на організаційно-управлінську діяльність керівників органів досудового розслідування, необхідно наділити їхніх вищих керівників правом змінювати та скасовувати накази, інші неправильні рішення керівників відповідних нижчих ланок органу досудового розслідування.

9. Подальше удосконалення відомчого контролю у досудовому розслідуванні вимагає наукових розробок з методики оцінки ефективності роботи як слідчого підрозділу в цілому, так і кожного слідчого зокрема.

10. Запроваджена чинним КПК України організаційна побудова інституту судового контролю у досудовому розслідуванні є недосконалою і потребує вилучення слідчих суддів із системи судів загальної юрисдикції у самостійну підсистему органів судової влади України, сформовану виключно для виконання судово-контрольної діяльності. Необхідно також утворити самостійні судові структури судів другої інстанції, діючі автономно.

11. Законодавчого врегулювання вимагає нечітко визначений чинним КПК України процесуальний статус слідчого судді. Це стосується всіх норм, які відносяться до завдань, функцій, повноважень слідчого судді. Детального врегулювання вимагає і сама процедура проведення судово-контрольних проваджень, особливо тих, що проводяться за ініціативою слідчого та прокурора. Процедuru судово-контрольних проваджень необхідно так само деталізувати, як деталізовано судові провадження в усіх судових інстанціях.

12. Надати слідчому судді право у випадку виявлення ним під час проведення судово-контрольного провадження за скаргою учасника досудового розслідування суттєвих порушень закону, не зазначених у скарзі, але які можуть потягти за собою обмеження прав скажника, виносити за

власною ініціативою щодо цих порушень закону відповідне правозахисне рішення (ухвали).

13. У КПК України визначити вичерпний перелік процесуальних прав скажника у судово-контрольному провадженні від порядку подачі скарги на рішення, дії, бездіяльність слідчого, прокурора до постановлення ухвали слідчим суддею.

14. З метою підвищення правозабезпечувальної (правозахисної) діяльності під час проведення досудового розслідування кримінальних правопорушень закріпити в КПК України основні процесуальні форми взаємодії прокурора зі слідчим суддею на цьому відповідальному напрямку їхньої діяльності, визначеному ст. 3 Конституції України та ст. 2 КПК України 2012 року, а також активізувати наукові дослідження з цієї проблематики.

15. Особам, які не є учасниками досудового розслідування і не мають визначеного законом процесуального статусу (у житлі чи іншому володінні яких проводився обшук; на майно яких накладено арешт тощо), але права яких порушено рішеннями, діями чи бездіяльністю слідчого або прокурора, необхідно надати право на звернення зі скаргою до слідчого судді за захистом своїх інтересів, позаяк права цих осіб було порушено владними суб'єктами досудового розслідування у межах кримінальних процесуальних правовідносин.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Колеснік Г. Р. Процесуальне положення слідчого за кримінальним процесуальним кодексом України 2012 року: недоліки і прорахунки / Г. Р. Колеснік // Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія: «Право», Вип. 22, 2016. – С. 209-212.

2. Колеснік Г. Р. Прокурорський нагляд у досудовому розслідуванні за КПК України 2012 року: функціональна характеристика, повноваження, форми реалізації / Г. Р. Колеснік // Форум права. – 2016. – № 5. – С. 68-72. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2016_5_14.

3. Колеснік Г. Р. Институт судебного контроля в досудебном расследовании Украины и пути его усовершенствования / Г. Р. Колеснік // Международн. науч.-практич. правовой журнал «Legea si Viata». – 2017. – № 5/2 (305). – С. 75-78.

4. Колеснік Г. Р. Принципи верховенства права і законності та їх реалізація у досудовому розслідуванні / Г. Р. Колеснік // Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія: «Право», Вип. 23, 2017. – С. 187-190.

5. Колеснік Г. Р. Особливості повноважень керівника органу досудового розслідування / Г. Р. Колеснік // Право і суспільство. Науковий журнал. – 2017. – № 4. – С. 233-239.

6. Колеснік Г. Р. Місце і роль нагляду за виконанням законів у системі інших функцій прокурора, що виконуються ним у досудовому розслідуванні /

Г. Р. Колеснік // Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія: «Право», Вип. 24, 2017. – С. 258-261.

7. Колеснік Г. Р., Даньшин М. В. Роль принципів законності і верховенства права у забезпеченні досудового розслідування та прав його учасників / Г. Р. Колеснік, М. В. Даньшин // Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія: «Право», Вип. 24, 2017. – С. 164-167.

8. Колеснік Г. Р. Щодо актуальних питань прокурорського нагляду у досудовому розслідуванні / Г. Р. Колеснік // Верховенство права - основоположний принцип правової держави: VIII Науковий круглий стіл молодих вчених, аспірантів та магістрів (16 грудня 2016 р., м. Харків) : Збірник тез доповідей. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. – С. 460-464.

9. Колеснік Г. Р. Процесуальний порядок реалізації принципів верховенства права і законності у досудовій стадії кримінального провадження / Г. Р. Колеснік // Від громадянського суспільства – до правової держави. Тези XIII Міжнародної наукової конференції молодих вчених та студентів (м. Харків, 27 квітня 2017 року). – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. – С. 120-121 [Електрон. ресурс] Режим доступу: <http://DSpace.univer.kharkov.ua>.

10. Колеснік Г. Р. Щодо ролі керівника органу досудового розслідування у кримінальному провадженні України / Г. Р. Колеснік // Актуальні питання правової теорії та юридичної практики : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, України, 11-12 серпня 2017 р.). – Одеса: ГО «Причорноморська фундація права», 2017. – С. 110-113.

АНОТАЦІЯ

Колеснік Г. Р. Функціональне призначення нагляду і контролю у досудовому розслідуванні. – *На правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. – Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Міністерство освіти і науки України. – Харків, 2018.

Дисертація є спеціальним комплексним науковим дослідженням теоретичних і практичних проблем функціонального призначення наглядової і контрольних видів кримінальної процесуальної діяльності, які в обов'язковому порядку виконуються у досудовій стадії кримінального провадження – досудовому розслідуванні на професійній основі посадовими особами, визначених законом державних органів. Перший із них – прокурорський нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування кримінальних правопорушень покладається на прокурора, другий – відомчий контроль за діяльністю слідчих – на керівника органу досудового розслідування, а третій – судовий контроль за

недопущенням незаконного обмеження прав учасників кримінального провадження державними органами, які безпосередньо розглядають кримінальні правопорушення, – на слідчого суддю.

На базі проведеного аналізу кримінального процесуального законодавства, міжнародних правових актів, норм Конституції України, новел КПК України 2012 року та наукових праць вітчизняних і зарубіжних авторів досліджено: співвідношення між термінами «нагляд» і «контроль»; сутність і зміст кримінальних процесуальних понять «прокурорський нагляд у досудовому розслідуванні», «відомчий контроль у досудовому розслідуванні», «судовий контроль у досудовому розслідуванні»; значення цих самостійних видів кримінальної процесуальної діяльності; їх функціональне призначення і загальна характеристика; повноваження прокурора, керівника органу досудового розслідування, слідчого судді; процесуальний порядок реалізації цих повноважень.

Ключові слова: кримінальне провадження, досудове розслідування, прокурорський нагляд, відомчий контроль, судовий контроль, закон, права людини.

АННОТАЦИЯ

Колесник Г. Р. Функциональное назначение надзора и контроля в досудебном расследовании. – *На правах рукописи.*

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.09 – уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. – Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина, Министерство образования и науки Украины. – Харьков, 2018.

Диссертация является специальным комплексным научным исследованием теоретических и практических проблем функционального назначения надзорной и контрольных видов уголовной процессуальной деятельности, которые в обязательном порядке реализуются в досудебной стадии уголовного производства – досудебном расследовании на профессиональной основе должностными лицами, определенных законом государственных органов.

Первый из них – прокурорский надзор за соблюдением законов при проведении досудебного расследования уголовных правонарушений возлагается на прокурора, второй – ведомственный контроль за деятельностью следователя – на руководителя органа досудебного расследования, а третий – судебный контроль за исключением незаконного ограничения прав участников уголовного производства государственными органами, которые непосредственно расследуют уголовные правонарушения, – на следственного судью.

На базе проведенного анализа уголовного процессуального законодательства, международных правовых актов, норм Конституции

Украины, новел УПК Украины 2012 года и научных работ отечественных и зарубежных авторов исследованы: соотношение между терминами «надзор» и «контроль»; содержание уголовных процессуальных понятий «прокурорский надзор в досудебном расследовании», «ведомственный контроль в досудебном расследовании», «судебный контроль в досудебном расследовании»; значение этих самостоятельных видов уголовной процессуальной деятельности; их функциональная характеристика; полномочия прокурора, руководителя органа досудебного расследования, следственного судьи; процессуальный порядок реализации этих полномочий.

Рассмотрена проблема, относящаяся к усовершенствованию построения института следственного судьи. Предложено вывести следственных судей из системы судов общей юрисдикции и сформировать автономную систему следственных судей, действующую на основании специального закона «О статусе следственных судей».

Проанализировано влияние действия конституционного принципа разделения власти в уголовном процессе на процессуальные полномочия его властных субъектов, представляющих в этом виде государственно-правовой деятельности органы, относящиеся к различным ветвям власти. Исходя из полученных результатов, предлагается лишить прокурора права прекращать уголовные производства по любым основаниям ибо принятие таких решений – исключительное право органов судебной власти.

На основании установленных при проведении исследования существенных недостатков в регламентации надзорной и контрольных видов процессуальной деятельности, приведен ряд авторских определений отдельных понятий, относящихся к теме исследования и не раскрытых ни в законах, ни в УПК Украины 2012 года, сформулированы научно обоснованные предложения по внесению изменений и дополнений в действующий Уголовный процессуальный кодекс Украины, направленные на усовершенствование надзора и контроля в досудебном расследовании.

Ключевые слова: уголовное производство, досудебное расследование, прокурорский надзор, ведомственный контроль, судебный контроль, закон, права человека.

SUMMARY

Kolesnik G.R. Functional appointment of supervision and control in pre-trial investigation. – *Manuscript*.

Dissertation for the degree of Candidate of Science in Law. Speciality 12.00.09 – criminal procedure and criminalistics; forensic examination, operatively-search activity. – Kharkov National University named after V.N. Karazin, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kharkiv, 2018.

The thesis is a special comprehensive scientific research of theoretical and practical problems of the functional purpose of supervisory and control types of criminal procedural activities, which are compulsorily executed in the pre-trial

stage of criminal proceedings - pre-trial investigation on a professional basis by officials determined by the law of state bodies. The first of these - the prosecutor's oversight of the compliance with laws during the pre-trial investigation of criminal offenses lies with the prosecutor, the second - the departmental control over the activities of investigators - the head of the body of pre-trial investigation, and the third - judicial control over the prevention of illegal restriction of the rights of participants in criminal proceedings by state authorities, who directly deal with criminal offenses - to an investigating judge.

On the basis of the analysis of criminal procedural legislation, international legal acts, norms of the Constitution of Ukraine, the stories of the CPC of Ukraine in 2012, and the scientific works of domestic and foreign authors, the relationship between the terms "supervision" and "control" has been investigated; the essence and content of criminal procedural notions "prosecutorial supervision in pre-trial investigation", "departmental control in pre-trial investigation", "judicial control in pre-trial investigation"; the significance of these independent types of criminal procedural activity; their functional purpose and general characteristic; the powers of the prosecutor, the head of the pre-trial investigation body, the investigating judge; procedural procedure for the exercise of these powers.

Key words: criminal proceedings, pre-trial investigation, prosecutor's supervision, departmental control, judicial control, law, human rights.